

תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף סה עמוד ב

איתיביה רבה בר ליואי לרבא: **בגד שאבד בו כלאים** - ה"ז לא ימכרנה לעובד כוכבים, ולא יעשנה מרדעת לחמור, **אבל עושה אותו תכריכין למת מצוה**;

תוספות מסכת עבודה זרה דף סה עמוד ב

אבל עושין אותו תכריכין למת מצוה - וה"ה בלא אבד כדתנן במס' כלאים (פ"ט מ"ד) שהבאתי וא"ת הא איכא לועג לרש כדאמרינן גבי ציצית פ' התכלת (מנחות דף מא.) וההיא שעתא ודאי רמינן להו משום לועג לרש פי' באותה שעה שיקברוהו יטילו בו ציצית משום לועג לרש שנראה שאינו חייב במצות וי"ל דשאני ציצית שהיא שקולה כנגד כל המצות ואיכא לועג טפי ורבי יהודה היה אומר דההיא דמנחות (דף מא.) אליבא דשמואל דאזיל לטעמיה דאית ליה אין מצות בטילות לעתיד לבא נמצא כשיעמדו הצדיקים בלבושיהם יהיו בלא ציצית ויש כאן עבירה והא דתלי טעמא בלועג לרש לפי שבא ליתן טעם שהעומדים יש להן וא"כ הן לועגין שאינן חשובין כו' והוא א"י לעשותו ושמואל מוקי הך דהכא כדברי ר' ינאי דלא שרי אלא לסופדו אבל לקוברו בכלאים אסור מטעם דפרישית ולפ"ז החילוק ניחא מנהגינן שאנו מסירין הציצית מטלית המתים דקי"ל כרבי יוחנן דפליג אדבי ר' ינאי ושרי אף לקוברו ולטעמיה דאית ליה מצות בטילות ועוד סמך למנהגינן ממס' שמחות (פ' יב) שצוה אבא שאול התירו תכלת מאפיליוני ועל פי ספרים החיצונים אנו נוהגין כמה דברים כגון ויחל משה בלילי תעניות ובמגילה (דף לא.) תנינן קללות וברכות ורבינו יצחק היה מחלק לראשונים שהיו להם בחייהם דהוה זהירי במצות ציצית כל ימיהן אי לא רמינן ההיא שעתא הוי לעג כלומר לא קיימו אבל האידנא דלא זהירי בציצית כולי האי אדרבה אי רמינן הוי לעג לומר שקיים ולא קיים ואפילו לאותן שקיימו אין להטיל שלא לבייש האחרים כדאמרינן במסכת נדה (דף עא.) בראשונה היו מטבילין ע"ג נדות מתות והיו חיות מתביישות התקינו שיהו מטבילין הכל.

אבן עזרא במדבר פרק טו

(לט) והיה לכם לציצת... והנה מצוה על כל מי שיש לו בגד בארבע כנפים שיתכסה בו ביום תמיד, ולא יסירנו מעליו, למען יזכרו. והמתפללים בטלית בשעת התפלה, יעשו זה בעבור שיקראו בקריאת שמע, והיה לכם לציצית, ועשו להם ציצית, רק לפי דעתי יותר הוא חייב להתעטף בציצית בשאר השעות משעת התפלה, למען יזכור ולא ישגה ולא יעשה עבירה בכל שעה, כי בשעת התפלה לא יעשה עבירה.

תוספות מסכת שבת דף מט עמוד א

נטלם מראשו - ואף על גב דאמר בסנהדרין (דף עד: ושם) בשעת גזרת המלכות אפי' על מצוה קלה יהרג ואל יעבור ואפילו לשנויי ערקתא דמסאנא אסור היינו משום דבשינוי ערקתא מתנהג כעובד כוכבים ודומה שמוציא עצמו מכלל ישראל אבל הכא אינו עושה כלום אלא שאין לו תפילין בראשו שעה אחת והרבה ישראל שאין להם תפילין כמותו.

תוספות מסכת שבת דף מט עמוד א

כאלישע בעל כנפים - להכי נקט אלישע דמסתמא כיון שנעשה לו נס בתפילין היה זהיר בהן והיה לו גוף נקי ומזה הטעם אין אנו יכולין ליפטר שהרי בזה אנו יכולין להזהר ואין תימה על מה שמצוה זאת רפויה בידינו שגם בימי חכמים היתה רפויה כדתינא בפרק ר' אליעזר דמילה (לקמן קל.) ר"ש בן אלעזר אומר כל מצוה שלא מסרו עצמן ישראל עליה בשעת גזירת המלכות כגון תפילין עדיין היא רפויה בידם והא דאמרינן בפ"ק דראש השנה (דף יז.) פושעי ישראל בגופן קרקפתא דלא מנח תפילין אומר ר"ת דמיירי באותן שעושין מחמת מרד ומבזין המצות ושוחקין ברצועה שבידם ובראשם כדאמר ביומא (דף לו:) פשעים אלו המרדין והא דאמר במדרש תפילין מפני מה לא החזיקו בהן מפני הרמאים אין נראה לר"י דמשום רמאין נמנעו מלעשות מצוה אלא ה"פ מפני מה לא החזיקו נאמנות באדם המניח תפילין וקאמר מפני הרמאין שהיו מניחין תפילין לרמות בני אדם כדמפרש התם מעשה בתלמיד אחד שהפקיד מעותיו אצל אחד שהיה מניח תפילין כשתבע בו אמר להד"ם אמר ליה אותו תלמיד לא לך הפקדתי אלא לתפילין שעל ראשך וצ"ע שם.

תלמוד בבלי מסכת מנחות דף מא עמוד א

ומודה שמואל בזקן שעשאה לכבודו שפטורה, מ"ט? +דברים כ"ב+ אשר תכסה בה אמר רחמנא האי לאו לאיכסווי עבידא, בההיא שעתא ודאי רמינן ליה, משום +משלי י"ז+ לועג לרש חרף עושהו.

רש"י מסכת מנחות דף מא עמוד א

לכבודו - לתכריכין.

בההיא שעתא - כשלושבין אותו למת.

ודאי רמינן ליה - מטילין ביה ציצית דאי לא רמינא דמי כליעוג כלומר איפטר ליה ממצות.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יח עמוד א

והתניא: לא יהלך אדם בבית הקברות ותפילין בראשו וספר תורה בזרועו וקורא, ואם עושה כן עובר משום +משלי י"ז+ לועג לרש חרף עושהו! התם תוך ארבע [אמות] הוא דאסור, חוץ לארבע אמות חייב, דאמר מר: מת תופס ארבע אמות לקריאת שמע, הכא - חוץ לארבע אמות נמי פטור... אמר רחבה אמר רב יהודה: כל הרואה המת ואינו מלוהו -

עובר משום +משלי י"ז+ לעג לרש חרף עשהו...רבי חייא ורבי יונתן הוו שקלי ואזלי בבית הקברות, הוה קשדיא תכלתא דרבי יונתן. אמר ליה רבי חייא: דלייה, כדי שלא יאמרו למחר באין אצלנו ועכשיו מחרפין אותנו.

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף מג עמוד ב

כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן משום רבי אליעזר בן יעקב: מת תופס ארבע אמות לק"ש, דכתיב: +משלי יז+ לועג לרש חרף עושהו.

מסכתות קטנות מסכת שמחות פרק יב הלכה יא

אבא שאול בן בטנית היה אומר לבניו, קברו אותי תחת מרגלותיו של אבא, והתירו תכלת מטלית.

תלמוד ירושלמי מסכת ברכות פרק ב דף ד טור ג/ה"ג

ר' זעירא בשם רבי אבא בר ירמיה לא יכנס אדם לבית הקברו' ויעשה צרכיו שם ואם עשה כן עליו הכתוב אומר לועג לרש חרף עושהו

שכל טוב (בובר) בראשית פרק כג ד"ה ת"ר העומדים בשורה

תנא לא יהלך אדם בבית הקברות ותפילין או ספר תורה בזרועו וקורא ועובר משום לועג לרש חרף עושהו, וקיי"ל מת תופס ארבע אמות, אבל חוץ לארבע אמות שרי לאנוחי תפילין וליצלוויי. פי' לועג לרש, כיון דאינהו לא מצי לעסוקי במצות, דכתיב לא המתים יהללו יה (תהלים קטו יז), חלשא דעתייהו, והמחליש דעתם כאלו חרף לעושהו.

ספרי זוטא פרק טו

למה נסמכה פרשת מקושש לפרשת ציצית לומר לך מת חייב בציצית:

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף עג עמוד ב

ואמר רבה בר בר חנה: זימנא חדא הוה קא אזלינן במדברא, ואיתלוי בהדן ההוא טייעא... אמר לי: תא אחוי לך מת מדבר. אזלי, חזיתניהו ודמו כמאן דמיבסמי וגנו אפרקיד, והוה זקיפא ברכיה דחד מינייהו, ועייל טייעא תותי ברכיה כי רכיב גמלא וזקיפא רומחיה ולא נגע ביה. פסקי חדא קרנא דתכלתא דחד מינייהו, ולא הוה מסתגי לן. אמר לי: דלמא שקלת מידי מינייהו? אהדריה, דגמירי, דמאן דשקיל מידי מינייהו לא מסתגי ליה. אזלי אהדרתיה, והדר מסתגי לן. כי אתאי לקמיה דרבנן, אמרו לי: כל אבא - חמרא, וכל בר בר חנה - סיכסא! למאי הלכתא עבדת הכי? למידע אי כבית שמאי אי כבית הלל, איבעי לך למימני חוטין ולמימני חוליות.

תוספות מסכת ברכות דף יח עמוד א

למחר באין אצלו ועכשיו מחרפין אותנו - ותימה והא אמרי' בפ' התכלת (מנחות דף מא.) ההיא שעתא ודאי רמינן ליה פי' נותנין ציצית בטליתותיהן משום לועג לרש וי"ל דה"פ הכא דמביישין אותם במה שהחיים מצווים והמתים אינם מצווים וגדול המצווה וכו' וההיא דהתכלת היינו דרמו חוטים למתים ועכשיו אנו מסלקין אותן ומאי שנא אומר ר"ת דוקא הם שהיו רגילים כולם בחייהם ללבוש טלית בד' כנפות וללבוש ציצית וגם לכל העוסקים בהם יש להם ציצית והוה לועג לרש אם לא היה להם ציצית או משום דכתיב לדורתם לדור תם אבל אנו שגם בחיינו אין מנהגינו ללבוש תמיד ציצית אי הוה רמינן להו הוה כמו לועג לרש וכ"ת נשים לאותם שהיה להם בחייהם א"כ יהיה לועג לרש לאחרים ועוד אר"ת ששמע מאנשי לות"ר דמסירים הציצית דציצית עולה למנין תרי"ג עם ח' חוטין וחמשה קשרים ואם לובש ציצית נראה כאילו קיים כל התורה ומיחזי כשיקרא וזה לא נהירא דגם חיים עתה למה לובשים הלא לא קיימו כל התורה כולה ומיהו י"ל דאנו סומכים על מסכת שמחות (פי"ב) שצוה אבא שאול לבניו הטילו תכלת מאפיליוני ואע"פ שהגמרא חולק עליו יש דברים שאנו מניחין הגמ' שלנו ואנו עושין כספרים החיצונים כמו מחזון ישעיהו כפסיקתא וכמו ויחל שיש בגמ' (מגילה דף לא.) דבתענית קורין ברכות וקללות ובמס' סופרים (פי"ז) מפרש ויחל והריצב"א היה רגיל שלא להסירם מן הכנף אלא לקושרם ולהדקם בתוך הכנף לאפוקי נפשיה מפלוגתא אם הם חייבין בציצית יש להם ציצית ואם לאו הרי הם מכוסין.

תוספות מסכת בבא בתרא דף עד עמוד א

פסקי חדא קרנא דתכלתא - משמע הכא שיש ציצית למתים ויש לדחות שהיו נכנסין מחיים בקבר כדאמר במדרש שכל ערב תשעה באב היו הולכין כשהן חיים לתוך קבריהם והיה בת קול יוצאת ואומרת הבדלו החיים מן המתים אבל יש להביא ראיה מפרק התכלת (מנחות דף מא.) דאמר שמואל כלי קופסא חייבין בציצית ומודה שמואל בזקן כשעשאן לכבודו פירוש לתכריכים וההיא שעתא ודאי רמינן להו וכן יש במדרש למה נסמכה פרשת מקושש לפרשת ציצית לומר לך שהמתים חייבים בציצית וקשה דאמרין בפרק מי שמתו (ברכות דף יח.) רבי חייא ורבי יונתן הוו קא שקלי ואזלי בבית הקברות הוה שדיא תכילתיה דרבי יונתן אקיברא א"ל רבי חייא דלי כנפך שלא יאמרו למחר באין אצלנו ועכשיו מחרפין אותנו ואי יש למתים ציצית מאי מחרפין אותנו דקאמר וי"ל דאע"ג דיש להן ציצית מ"מ מחרפין אותם שמראין עצמן שהן חייבים והמתים פטורים כדאמר (שבת דף ל.) כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות אבל קשה על המנהג שנוהגים להסיר ציצית מטליתות של מתים ואר"ת ששמע מזקני לוטי"ר לפי שציצית עדות הוא שקיים כל התורה דציצית עולה ת"ר וח' חוטין וה' קשרים הרי תרי"ג ועכשיו שאין חשובין כל כך הרי הוא כאילו מעיד עדות

שקר וה"נ דרשין במדרש ועשו להם ציצית לדורותם לדור תם ואור"י דבימיהם היו כולן מקיימין מצות ציצית לפי שהי' לכולן טליתות של ד' כנפות ולכך היו עושין להן אף במותן אבל עתה שאין לכולן בחייהן אין לעשות במותן אפי' מי שהיה לו בחייו שלא לבייש את מי שאין לו וכענין זה מצינו בפרק בתרא דנדה (דף עא.) בראשונה היו מטבילין כלים ע"ג נשים נדות מתות התחילו חיות מתביישות כו' ועוד דאנו סומכין על מסכת שמחות (פי"ב) דאמרין אבא שאול בן בטנית צוה את בניו קברוהו תחת מרגלותיו של אבא והטילו תכלת מאפיליוני פירוש מטליתו ויש לגרוס התירו מדקאמר מאפיליוני ורבינו חיים כהן צדק פירש דאנן קיימא לן כרבי יוחנן דאמר (נדה דף סא:) מצות בטילות לעתיד לבא והיא דמנחות איירי אליבא דשמואל דאמר אין בטילות ולכך צריך שיהא לו ציצית דעתידין צדיקים שיעמדו בלבושיהם ואם יסירו לו הציצית במותו נמצא שלעתידי יעמוד בלא ציצית והמדרש נמי אתי כשמואל והיה דלקמן יצתה בת קול ואמרה דביתהו דרבי חנינא בן דוסא עתידה למישדא בה תכלת לצדיקים לעתיד לבא אתיא נמי כשמואל ועוד אומר ר"י דהכי פירושו דהיה שעתא ודאי רמינן להו היינו שמימין בו ציצית ומסלקים אותו מיד להודיע שקיים מצות ציצית לפי שהבגד חדש ולא הושם בו ציצית מעולם צריך להשים בו וכן נוהגים בארץ אשכנז להשים ציצית בטלית של מת שיהא ניכר שקיים מצות ציצית ומיד מסירין.

תוספות מסכת נדה דף סא עמוד ב

אבל עושה אותם תכריכין למת - וכל שכן אם לא אבד ואבד דנקט לרבותא דאע"ג דאסירא כדפרישית דתכריכי המת שרו כדאמר במסכת כלאים (פ"ט מ"ד) תכריכי המת אין בהן משום כלאים דכיון דאסירי בהנאה לא משתמשי בהו ולא אתי לזבוני לעובד כוכבים וא"ת והאיכא לועג לרש שמלבישו בדבר האסור ומראה לו שאין לו עוד חלק במצות כדאמר בהתכלת (מנחות דף מא.) גבי ציצית והיה שעתא ודאי רמינן ליה משום לועג לרש ופרשב"ם דאין בו איסור ואפילו לחי כי האי גוונא שאין המת נהנה בו וקשה דהא ציצית נמי אין החי חייב בו אם אין בו הנאת לבישה ומוכרי כסות דפטירי מכלאים פטורים נמי מציצית ומפרש רבינו תם דדוקא שייך לועג לרש בציצית משום דשקולה כנגד כל המצות כדנפקא לן במנחות (דף מג:) מוזכרתם את כל מצות ה'...ועוד יש קצת סמך למנהגנו שמסירין הציצית ממסכת שמחות (פי"ב) שאבא שאול צוה את בניו קברוהו תחת מרגלותיו של אביו והתירו תכלת מאנפיליונו מיהו טעמא של אבא שאול לא נתברר.

חידושי הריטב"א מסכת פסחים דף מ עמוד ב

וכתב הרי"ט ז"ל ומ"מ ברוב המקומות ראינו מנהג פשוט מלפנים שלא להטיל ציצית בתכריכי המתים אלא שעכשיו מקרוב התחילו לנהוג בדבר בקצת המקומות ואילו מהיה דמנחות משמע דמצוה להטיל לו וא"כ על מה סמכו הראשונים במנהגם, ובתוספות תירצו דבר זה כי מתוך שמצות ציצית שקולה כנגד כל המצות היא כעדות לבעליה שקיים כל התורה כולה ואין אנו ראויים לעדות זה כמו שהיו ראויים רבותינו, ועוד כי בימי רבותינו היו כולם לובשים טליתות מצויצות מחיים ולפיכך מטילין להם כן במתים, אבל עכשיו שיש הרבה בני אדם שאין להם ציצית מחיים היאך מטילין לו לאחר מיתה אין זה כבוד כי אם לעג גדול, ומפני המחלוקת והבושה נמנעו מלהטילו אף למי שהוא זריז בו מחיים, ועכשיו תהלה לאל כי רוב בני אדם זריזין במצות ציצית מחיים חזרו לדין התלמוד להטיל אחר מיתה למי שזריז בו מחיים, ואין למחות בשום מנהג שנהגו בדבר זה והכל לפי מה שנהגו ע"כ.

בעל המאור מועד קטן דף טו עמוד א

אבא שאול בן בטנית היה אומר לבניו קברו אותי תחת מרגלותיו של אבא והתירו תכלת מטליתי ואיכא דקשיא ליה הא דגרסי' במנחות בפ' התכלת אמר רב טובי בר קסנא אמר שמואל כלי קופסא חייבין בציצית אמר רבא ומודה שמואל בזקן שעשאה לכבודו שפטורה מ"ט אשר תכסה בה אמר רחמנא והאי לאו לאכסויי עבידא בהיה שעתא ודאי רמינן לה משום דכתיב לועג לרש חרף עושהו יש מפרשין רמינן לה מטילין לה ציצית וי"מ משליכין ממנה ומסתברא כמ"ד מטילין לה מדקאמרין רמינן לה ולא אמרין רמינן לה מינה אלא שיש להקשות עליה מזו ששנויה במס' שמחות שצוה אבא שאול בן בטנית התירו תכלת מטליתי שמעתי עליה בשם ה"ר יצחק ברבי מלכי צדק הלכה למעשה כשנושאים את המת לבית הקברות מוציאים טליתו שהצניע לתכריכיו מן הקופסא והוא לית ליה ציצית מפני שעשויה לכבוד ולא לכסות בה וכורכין בה את המת ואותה שעה מטילין לה ציצית שלא יהו נושאי המטה מעוטפין בטליתותיהן ומצוייצין בציצית שלהן והוא הולך בלא ציצית ונראה כעובר משום לועג לרש וכשגונזין אותו בקברו מתירין לו את הציצית לקיים דברי ר' יוחנן דאמר מצות בטילות לעתיד לבא.

תורת האדם שער הסוף - ענין ההוצאה

(כג) באבל (פי"ב) תניא...אבא שאול בן בטנית הי' אומר לבניו קברו אותי תחת מרגלותיו של אבא והתירו תכלת מטליתי. ואיכא דקשיא ל' הא דגרסינן במנחות (מ"א א') גבי כלי קופסא חייבין בציצית...

ואמרין בשם הרב ר' יצחק בן מלכי צדק ז"ל דכשנושאים המת לקברו מטילין תכלת לסדינו, שלא יהיו נושאי המטה מעוטפין בטליתות מצוייצין והוא הולך בלא ציצית, וכשקוברין אותו בקברו מתירין הציצית ונוטלין אותו משם משום דכתיב במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות. וכמה דחוקה זו הסברא כיון שהטילו לו הציצית מ"מ מה צורך להם לחזור ולעקרו מהם, ועוד שזה לעג גדול למתים וגנאי להם. וסמך הביאו לסברא זו של הרב ז"ל ממה שאמרו בפ' מי שמתו (ברכות י"ח א') במעשה דר' חייא ור' שמעון ברבי דהוה שדי תכלתיה דר' שמעון אקברי ואמר ליה ר' חייא דלייה שלא יאמרו למחר הן באין אצלינו ועכשיו מחרפין אותנו, ואילו היה למתים ציצית בטליתות שלהן אין כאן משום לועג לרש

כלל. וגם זו אינה ראייה שאעפ"כ כיון שאלו עסוקין במצות ואלו פטורין איכא משום לועג לרש אע"פ שנקבר בציצית כדרך החיים...

ואחרים הביאו בכאן ראייה ממה שאמרו (נדה ס"א ב') בבגד שאבד בו כלאים עושין אותו תכריכין למת משום דכתיב במתים חפשי. וזו אף לדבריהם קשיא למה לא חששו לזה בשעת הוצאתו לקבורה, אלא בגד שאבד בו כלאים לית ביה משום לועג לרש חרף עושהו שאין כלאים נכרין בו. ומיהו אפילו בכלאים גמורין מותר דתנן בפרק בתרא דכלאים תכריכי המת ומרדעת של חמור אין בהם משום כלאים, אלא דאפי' הכי אין הדבר ניכר ומתפרסם לכל כטלית בלא ציצית. ועוד שאף החיים מותרין בכך כשאנין מתחממים בהם, ואינן מכוונין בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, והמתים אינן נהנין ומתחממין בהן ולא מכוונין להנאתן. וגדולי רבותינו הצרפתים נסתפקו בזה עד שרבינו יצחק בן אברהם ז"ל צוה לתלמידיו שיטילו ציצית בסדינו ויחפו אותו בתוך כנפי כסותו מפני הספק הזה.

ואנו ברחמי שמים עמדנו על עיקר הדבר ונסלק הספק הזה מישראל...ונמצא שלדברי הכל מטילין תכלת לסדינו של מת, אלא שאבא שאול מטיל לו ציצית חדש לשם המת, וחושש שלא יהי' בציצית שיש לו מחיים משום תשמיש מצוה שיש בו משום קדושה, ורבנן שרו בין בשלו בין בחדש. ומכל מקום הדבר פשוט שדברי אבא שאול דברי יחיד הם והלכה כחכמים, ונמצאת קושיא זו בטלה...נמצינו למדים הלכה רווחת שאין קוברין את המת אלא בטלית שיש בה ציצית בין טלית חדשה בין טלית ישנה שלו המצויצת. וטעמא משום לועג לרש כדמפורש במנחות ואין כאן בית מיחוש.

רמב"ם הלכות קריאת שמע פרק ג

הלכה ב

אין קורין לא בבית המרחץ ולא בבית הכסא אע"פ שאין בו צואה ולא בבית הקברות ולא בצד המת עצמו ואם הרחיק ארבע אמות מן הקבר או מן המת מותר לקרות, וכל מי שקרא במקום שאין קורין בו חוזר וקורא. +/השגת הראב"ד/ וכל מי שקרא במקום שאין קורין בו חוזר וקורא. כתב הראב"ד ז"ל א"א אם אמר על מי שקרא בצד המת שיחזור ויקרא לא אמר כלום עכ"ל. +

רמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק ד

הלכה כג

לא יהלך אדם בבית הקברות ותפילין בראשו, ואפילו בתוך ארבע אמות של מת או בתוך ארבע אמות של קבר צריך לחלוץ תפיליו עד שירחיק ארבע אמות, ולא ילבש אדם תפילין עד שיכסה ערותו וילבש בגדיו, הנושא משאוי על ראשו חולץ תפיליו של ראש עד שייסיר המשאוי מעליו ואפילו מטפחת אסור להניח על הראש שיש בו תפילין, אבל צונף הוא מצנפתו על תפיליו.

רמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק י

הלכה ו

לא יאחז אדם ספר תורה בזרועו ויכנס בו לבית המרחץ או לבית הכסא או לבית הקברות אף על פי שהוא כרוך במטפחות ונתון בתוך התיק שלו, ולא יקרא בו עד שירחיק ארבע אמות מן המת (או מבית המרחץ) או מבית הכסא, ולא יאחז את ספר תורה כשהוא ערום, ואסור לישיב על מטה שספר תורה עליה. +/השגת הראב"ד/ ולא יאחז כו' עד עליה. כתב הראב"ד ז"ל א"א/ ואם היה מקום גבוה טפח וס"ת מונח עליו מותר והכי איתא בירושלמי עכ"ל. +

רמב"ם הלכות אבל פרק יד

הלכה יג

בתי הקברות אסורין בהנאה, כיצד אין אוכלין בהן, ואין שותין בהן, ואין עושין בהן מלאכה, ולא קורין בהן ולא שונין בהן, כללו של דבר אין ניאותין בהן, ולא נוהגין בהן קלות ראש, לא ילך אדם בתוך ארבע אמות של קבר ותפילין בידו וספר תורה בזרועו, ולא יתפלל שם, וברחוק ארבע אמות מותר.

שולחן ערוך אורח חיים סימן כג

סעיף א

מותר ליכנס בבית הקברות והוא לבוש ציצית, והוא שלא יהא נגרר על הקברות, אבל אם הוא נגרר על הקברות, אסור משום (א) לועג לרש (משלי יז, ה) בד"א, בימיהם, שהיו מטילים ציצית במלבוש שלובשים (ב) לצורך עצמם, אבל אנו שאין מכוונים בהם אלא לשם מצוה, אסור אפילו אינם נגררים. והני מילי כשהציציות מגוללים, אבל אם (ג) הם מכוסים, [א] מותר.

סעיף ג

הנכנס תוך ד' אמות של מת או (ה) של קבר, (ו) דינו כנכנס לבית הקברות. (ז) במקום ב שנוהגים להסיר ציצית מטלית המת בבית, אם הכתפים לובשים ציצית איכא למיחש בהו משום (ח) לועג לרש (משלי יז, ה).

משנה ברורה סימן כג

(א) לועג לרש - שנראה כמחרף [א] שאינם יכולים לקיים את המצות:

(ב) לצורך עצמם - שהיה אז מנהג בגדיהם עשויים בני ד' כנפות:

(ג) הם מכוסים - כגון שמחביא את הציצית של הט"ג תחת כנפי כסותו ומה"ט גם בט"ק ששובשו תחת למדיו אין בו משום לועג לרש כיון שהוא מכוסה אם לא שהולך בלי לבוש העליון גם בהם אסור עד שיתחבם בהכנפות [ומפמ"ג משמע דיש להחמיר בט"ג אף מכוסה כיון שהוא מיוחד לתפלה אכן בב"י לא משמע כן וגם בדה"ח סתם וכתב דמכוסה מותר]:

(ה) של קבר - ואפילו [ג] בקבר של קטן יש להחמיר משום לועג לרש דשמה נשמת אדם גדול הוא אבל בקבר אשה דבחייה ג"כ פטורה ליכא משום לועג לרש:

שולחן ערוך אורח חיים סימן מה סעיף א

* אסור לכנוס (א) א בבית הקברות או (ב) בתוך ארבע אמות של מת, ותפילין בראשו, משום לועג לרש (משלי יז, ה). ואם הם מכוסים, (ג) מותר.

שולחן ערוך אורח חיים סימן עא

סעיף ז

אסור לקרות (טו) ק"ש ד תוך ארבע אמות של מת, (טז) או בבית הקברות, ואם קרא, (יז) ה לא יצא.

משנה ברורה סימן עא

(טו) ק"ש - וה"ה לומר קדיש ושאר דברי קדושה והטעם משום לועג לרש:

(יז) לא יצא - קנסוהו חכמים הואיל ועבר על דבריהם אפילו היה שוגג והראב"ד חולק וס"ל דא"צ לחזור ולקרות כיון דהמקום ההוא היה ראוי לקרות בו ורק משום לועג לרש יצא בדיעבד ולדינא לענין ק"ש הסכימו האחרונים לחוש לדברי הרמב"ם לחזור ולקרות אבל אם בירך או התפלל אינו חוזר. ולענין ברכות ק"ש מסתפק הפמ"ג עי"ש טעמו:

שולחן ערוך יורה דעה סימן שנא

סעיף א

תכריכי המת, מותר לעשותן א מכלאים.

סעיף ב

אין קוברין את המת אלא (א) בטלית (ב) שיש בו ציצית. הגה: וי"א דאין צריך ציצית (טור בשם י"א). ונהגו לקברו (ג) בציצית, ב אך שפוסלין תחלה הציצית, או כורכין אחד מן הכנפות.

שולחן ערוך יורה דעה סימן שסא

סעיף ג

הרואה את המת ואינו מלווה, עובר משום לועג לרש (משלי יז, ה) ובר נידוי הוא, (ב) ולפחות ילוונו ד' אמות.

ערוך השולחן יורה דעה סימן שנא סעיף ב

סעיף ב

וז"ל הטור ובענין ציצית איכא פלוגתא דרבוותא י"א להטיל וי"א שלא להטיל והר"ז הלוי כתב בשם הר"י בן מלכי צדק כשנושאים אותו לקבורו מטילין בו ציצית שלא יהיו נושאי המיטה מעוטפין בציצית והוא בלא ציצית וכשקוברין אותו נוטלין אותו ממנו ובשעת פטירת רבינו גרשון אמר ציצית חוץ ונסתפקו בדבריו אם רצה לומר שיסירו מהטלית או שיציאום חוץ לארון ויש מקומות שקושרין אותו בכנף הבגד והרמב"ן כתב אין בזה שום ספק אלא אין קוברין המת אלא בטלית שיש בו ציצית עכ"ל הטור והמרדכי והאור זרוע כתבו דר"ת ור"י היו אומרים הלכה למעשה שיש להסיר הציצית מטלית שנקבר בו המת וראב"י"ה היה אומר הלכה למעשה מי שנהג בציצית בחייו יקבר בציצית במותו ומי שלא נהג וכו' עכ"ל וכ"כ התוס' בנדה שם דוודאי במנחות [מ"א] מפורש שצריך לעשות ציצית בטלית של מת ומה שאין אנו נוהגין כן לפי שבזמן הש"ס היו כולם זהירים במצוה זו הוה לועג לרש אם לא עשו להם ציצית משא"כ עכשיו היו להיפך לועג לרש ע"ש והביאו משמחות [פי"ב] שאבא שאול צוה להתיר ציציותיו מטליתו ע"ש:

סעיף ג

ועכשיו המנהג הפשוט בכל תפוצות ישראל שנושאים המת בציצית וקודם שמניחים אותו בקבר נותקין ציצית אחת מהד' ציציותיו ויש שנהגו לנתוק אותה בבית קודם הוצאתו לקבורה אבל טוב יותר לנתקה קודם הקבורה ושמעתי בבירור על שני גדולי הדור אחד צוה אחד מתלמידי שיקברו אותו בכל ציציותיו ואותו תלמיד כשהגיעו להלבשת תכריכיו חש במיעו יוצא חוץ ואותם שהלבישוהו לא ידעו מזה ונתקו אחת מהציציות כנהוג ותיכף נכנס אותו תלמיד והתחיל לצעוק ואמרו הגדולים שהיו שם שזהו אות מן השמים לבלי לשנות והשני כשהניחוהו בקבר עם כל הציציות נסתבכה אחת מהציציות ביתד שבתוך הקבר וניתקה מעצמה וראו בחוש שמן השמים גזרו כן [הראשון היה הגר"א ז"ל והשני היה החסיד מוהר"ז ז"ל מהוראדנא בעל יסוד ושורש העבודה שצוה ג"כ להניחו בכל הציציות]:

שו"ת יביע אומר חלק ד - יו"ד סימן כט

עמדתי ואתבונן בדבר מה שנהגים לדרוש בדברי תורה ואגדה בבית האבל, ויש שלומדים שם משניות עם פי' הרע"ב לעלוי נשמת הנפטר. וזה בניגוד למה שפסק הרמב"ם (בפי"ג מה' אבל ה"ט), אין אומרים שמועה ואגדה בבית האבל, אלא יושבין דוין. וכן בטוש"ע (סי' שעח ס"ז) אין אומרים שמועה ואגדה בבית האבל. אלא יושבין ודוממין...

ד... ואע"ג דתנא (ברכות יח) לא יהלך אדם בבית הקברות ותפילין בראשו וס"ת בזרועו ויקרא בהן ויתפלל בהן משום לועג לרש, היינו היכא דעביד לנפשיה כאדם הקורא בתורה, אבל היכא דקעביד ליקרא דשכבא כגון בני ישיבה שעושים לכבוד רבם ליכא משום לועג לרש...

ו. כלל העולה שיש סמך נכון למה שנוהגים לומר שמועה ואגדה בבית האבל מכמה טעמי תריצי...

שו"ת שבט הלוי חלק ח סימן רנד

ד

ולמעשה יש מנהגים שונים בכלל ישראל דיש מקום שאין שמים הטלית וציצית גם בהוצאת המת, ויש מקום דרק בהוצאת המת עד הקבורה ולא אח"כ, ויש מקום שמשירים הציצית רק שמים אותם בכיס שבכנפים, ויש מקום שמשירים אותם אבל בפסול, ואתה תחזה שלכל המנהגים יש מקור בראשנים הנ"ל, ועיין בלשון השו"ע ורמ"א יו"ד סי' שנ"א ובד"מ ודו"ק בכ"ז.

ודע דלפי מנהג א"י כהיום דנוהגים ליתן הטלית בשעת היציאה עד הקבר ואח"כ מסירים אותו, וזה כמנהג הר"י בר מלכי צדק עפ"י גמ' מנחות מ"א ע"א א"כ אפילו לא יהי' טלית מצויץ בנמצא היו צריכים להטיל ציצית בטלית מחדש ולהלבישו עד הקבר כדמוכח בפנים מהראשנים ודו"ק בכ"ז.

שו"ת יביע אומר חלק ד - יורה דעה סימן לג

נשאלתי אודות המתפללים בבית האבל בראש חודש, אם יאמרו שם הלל. ואם גם האבל צריך לאומרו. והיאך הדין נוטה בחנוכה אם יגמרו שם ההלל, או לא.

א... וכ"כ בספר הרוקח (סי' שטז), שאין קוראים ההלל בר"ח בבית האבל, חדא שאין לומר דבר שמחה, ועוד משום לועג לרש, כי הנשמה אוננת שם, ואיך יאמרו לא המתים יהללו יה?

ב... ומרן החיד"א במחזיק ברכה (סי' תרפג) כ' לפקפק בטעם הרוקח הנ"ל, שאין בזה כדי שביעה, שהרי בבית הקברות אסור ללמוד ולהתפלל, משום לועג לרש, ובבית האבל שרי. וה"ט דהאבל בביתו ואין לו להתבטל מן המצות שהוא חייב בהן, מפני הנשמה הבאה שם. ומעין דוגמא אמרו (ע"ז מד:) היא באה בגבולי. ותו דהתפלה בבית האבל לעשות נחת רוח לנפש המת ולכבודה, ואפי' בבית הקברות מותר בכה"ג, וליכא משום לועג לרש, וה"ה בהלל שלכבוד המת מתפללים שם דליכא למיחש למודי/למידי/. עכת"ד. [וכיו"ב כ' הרה"ג מהר"י ששון בשו"ת כנסת ישראל (דט"ו ע"א). ע"ש]. ולפע"ד יש ליישב דברי הרוקח, וקודיות החיד"א בזה לק"מ, כי הטעם השני שכתב הוא כסותר לטעמו הראשון, דהא דאסור ללמוד ולהתפלל בבית הקברות, ושרי בבית האבל, אע"פ שנשמת המת שם, משום שאף בבית הקברות לא אסרו כשעושה לכבוד המת. וכמ"ש הנמקי יוסף (ב"ק טז:) בשם הרמ"ה. וכ"כ בשו"ת מהר"י אבן מיגאש (סי' מז). ע"ש. אבל ההלל שאומר בו במפורש לא המתים יהללו יה חשיב כלועג לרש, שהוא כמי שבא לרדתו בתוך ביתו. (ואע"פ שמותר לקרוא בס' תהלים בבית הקברות כשמתכוין לכבוד המתים, ובכלל זה אומר את הפסוק: לא המתים יהללו יה וכו', שאני התם שאינו קורא הלל, ואינו אלא כקורא בתורה. דמש"ה מותר לקרוא ההלל שבתהלים בכל יום, ולא נמצא בזה כמחרף ומגדף ח"ו. לפמ"ש בשבת (ק"ח:). וע"כ שדרך קריאה שאני. וע"ע במג"א (סי' תקפ"ד סק"א). ובאחרונים שם. אבל כשקורא ההלל, ומוציא המתים מן הכלל, הו"ל כלועג לרש כמ"ש בברכות יח) . . .

ג... ומ"ש עוד הגאון ממונקאטש בנימוקי א"ח שם, וכמדומני שראיתי טעם שאין אומרים הלל בבית האבל, משום שנאמר בהלל לא המתים יהללו יה, והוי כלעג לרש, כי נשמת המת אוננת שם, ואינו טעם נראה כלל, שבאמת שאין לומר שהפסוק כפשוטו, שא"כ הוי כלועג לכל אבותינו הקדושים שמתו וכו', אלא הפירוש כמ"ש המפרשים [וכ"ה במצודת דוד], עפ"ד חז"ל (בברכות יח:), והמתים אינם יודעים מאומה, אלו הרשעים שבחיייהם קרויים מתים. ובע"כ נכנס הדרש במקום הפשט. ע"כ...

ד. והנה אע"פ שהרבה אחרונים כתבו שמנהג ספרד לומר ההלל בר"ח בבית האבל, לאו מילתא פסיקתא היא... וכן פסק בבן איש חי (פר' ויקרא אות טו), שאף שטעמו של הרוקח משום דהוי לועג לרש וכו', קלוש הוא, כיון שאמירת הלל בר"ח אינו מן הדין, אלא מנהג קדמונים, לכן סמכו ע"ז לדחות אמירתו. ע"ש. . .

ה. ונראה עוד שאם המת נפטר בבית חולים או בבית אחר, רשאים הצבור לומר ההלל דר"ח בבית האבל, הואיל ובזה לא שייך הטעם של הרוקח שהנשמה אוננת שם וכו'...

ט. מסקנא דדינא שבר"ח יש ללכת אחר המנהג, ולפי מה שנהגו לאחרונה בירושלים ת"ו, הצבור יוצאים לחדר אחר לומר שם ההלל דר"ח. ואם יש טורח צבור בדבר, יצא האבל לחדר אחר, והצבור יקראו ההלל במקומם. ועכ"פ אין לאבל לומר ההלל דר"ח כלל. אא"כ חל יום שביעי לאבלו בר"ח, שאז לאחר שעמדו מנחמים מאצלו יאמר ההלל. ובשאר ערי הארץ שאין מנהג ברור בזה אצל הספרדים ועדות המזרח, יש להנהיג לקרות ההלל דר"ח בבית האבל, ורק האבל עצמו לא יקרא ההלל. ובחנוכה גומרים ההלל בבית האבל, והאבל עצמו ג"כ יגמור ההלל עמהם. ואף למנהג אשכנז שמחמירים שלא לקרות ההלל בבית האבל, יש לעשות כן, שהאבל יצא לחדר אחר והצבור יקראו ההלל. ואם המת נפטר בבית חולים או בבית אחר, רשאים לקרות ההלל דר"ח בבית האבל. וטוב שגם בזה יצא האבל לחדר אחר. ובחנוכה יגמרו ההלל בברכותיו עם האבל. ורק לא יהיה האבל עצמו ש"צ בשחרית בחנוכה. הנלע"ד כתבתי. והיעב"א.